Turizmde Mimarlık ve Kültürel Miras III

(ITCAC 2023)

Editörler

Prof. Dr. Derman KÜÇÜKALTAN | Prof. Dr. Nuray TÜRKER
Prof. Dr. Tülay CENGİZ TAŞLI | Doç. Dr. Oğuz DİKER
Dr. Öğr. Üyesi Sibel Ayyıldız | Arş. Gör. Ayşe Nur USLU

Turizmde Mimarlık ve Kültürel Miras III
(ITCAC 2023)

Editörler

Prof. Dr. Derman KÜÇÜKALTAN | Prof. Dr. Nuray TÜRKER
Prof. Dr. Tülay CENGİZ TAŞLI | Doç. Dr. Oğuz DİKER
Dr. Öğr. Üyesi Sibel Ayyıldız | Arş. Gör. Ayşe Nur USLU

ISBN: 978-625-6321-97-7

PA Paradigma Akademi Yayınları
Sertifika No: 69606

PA Paradigma Akademi Basın Yayın Dağıtım
Fetvane Sokak No: 29/A
ÇANAKKALE
e-mail: fahrigoker@gmail.com

Tasarım&Kapak: Himmet AKSOY

Matbaa: Meydan / 99 Baskı
Sertifika No: 76711

Kitaptaki bilgilerin her türlü sorumluluğu yazarlarına aittir.
Bu Kitap T.C. Kültür Bakanlığından alınan bandrol ve
ISBN ile satılmaktadır. Bandrolsüz kitap almayınız.

Temmuz 2024

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER iii

Hediyelik Eşyaların Bir Kültür Objesi Olarak Değerlendirilmesi: Safranbolu'ya Gelen Yerli Turistler Üzerine Bir Araştırma 1
Fatma Esra KARADENİZ - Doç. Dr. Cenk Murat KOÇOĞLU

Kültürel Mirasın Korunması ve Sürdürülebilirliğinin Sağlanmasında Bir Araç Olan Ekomüze Kavramının "İstiklal Yolu" Kültür Rotası Üzerinden İncelenmesi 15
Ayşe Nur OĞUZ TANRIVERDİ - Demet EROL

İzmir'de Tarihi Çeşmelerin Tespiti ve Mevcut Durum Değerlendirmesi 41
Çağla ERCANLI - Aleyna ÖNDER - Ayşe Elvan YAŞAR

Halen Kullanılmakta Olan Geleneksel Konutlardan Örnekler 61
Aylin ÖZODABAŞ

Kültürel Mimari Mirasın Kolektif Bellek İnşasındaki Rolü: Arhavi Çay Fabrikası 83
Zehra EMİNAĞAOĞLU - Ceyda Yurttaş ŞAHİN

The Effects of Local Culture on Boutique Hotel Design: The Case of Konya 99
Zeynep YILDIZ

Arkeolojik Alanlarda Eğitim Projesi: Troia'dan Çanakkale'ye Vazgeçilmez Topraklar 113
Ali Akın AKYOL - Selma KÖSEOĞLU

Engelsiz Turizm İçin Sosyal Medya: Teknoloji Kabul Modeli ile Dezavantajlı Bireyler İçin Bir Çerçeve 131
O. Can YILMAZDOĞAN - Şevval POLAT

Historic landscape reinterpretation as a driver for cultural tourism: A case study of Buddhist monastic site at Jetavana, Sravasti, India 151
Amit BHATTACHARYA - Suchandra BARDHAN

Endüstriyel Miras İçin Sürdürülebilir Bir Yönetim Çerçevesi: Mines of Rammelsberg Örneği 177
Fadime ÇETİNKAYA - Hakan SEZEREL

Sinop Ayancık, Yenikonak Köyü, Otmanlı Çeşmesi 195
Veysel TOKDEMİR - Durmuş GÜR

Gastronomi Müzeleri İle İlgili Yapılan Çalışmaların Değerlendirilmesi...217
Işıl CANKÜL - Duran CANKÜL

temsil/anı ve sembol nesnesinin aynı zamanda bir kültür objesi olması açısından değerlendirilmesi; turizm faaliyetlerini yürütenler için fırsat olabilir, şehrin turistik çekiciliğini artırabilir ve kültürel değerlerin daha etkili bir şekilde iletilmesini sağlayabilir.

Bununla birlikte Safranbolu'daki zanaatkarların katılımını teşvik ederek, geleneksel ürünlerin yine geleneksek el sanatı ile çeşitliliğini artırarak turistlere otantik deneyimler sunacak şekilde etkinliklere odaklanmak, Safranbolu'nun turizm potansiyelini güçlendirirken hediyelik eşyaların da kültür objesi bağlamında değer kazanmasını sağlayabilir. Bu sayede de hediyelik eşyalar sadece bir turistik hatıra olmanın ötesinde, Safranbolu'nun zengin kültürünü yansıtan kıymetli objeler haline gelebilir.

Hediyelik eşyaların kültürel mirasın aktarımında ve sürdürülebilirliğinde etkisi göz önüne alındığında; bu tür ürünlerin üretilmesi, ekonomik katkıyı da artırabilecek ve aynı zamanda şehrin yerel kültürünü büyük kitlelere tanıtmak için önemli bir fırsat oluşturacaktır.

Bu çalışma Safranbolu'ya gelen yerli turistlerle sınırlıdır. Gelecekte yapılacak araştırmaların, farklı bölgelerde daha geniş bir örneklemle yapılması ve örnekleme yabancı turistlerin de dahil edilmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

Bağlı, H. (2001). Temsil Araçları Olarak Zanaat ve Tasarım: Turistik Nesneler Üzerine Kavramsal Bir Analiz. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Cohen, E. (1988). Authenticityandcommoditization in tourism. Annals of tourismresearch, 15(3), 371-386.

Cohen, E. (1989). The Commercialization of Ethnic Crafts. Journal of Design History, 2: 2/3, 161-168. http://www.jstor.org/stable/1315805

Çeliker, D. ve Dulupçu, M.A. (2017). Sürdürülebilirlik ve Yenileşim Açısından Turistik Hediyelik Eşyalar Konusunda Yenileştirilmiş Tasarımlar. Atatürk İletişim Dergisi, 12(Ocak), 187-205.

Decrop, A., & Masset, J. (2014). "This is a piece of coralreceivedfromcaptainBob": meaningsandfunctions of touristsouvenirs. International Journal of Culture, TourismandHospitalityResearch. Vol. 8 No. 1, pp. 22-34.

Elomba, M. N., & Yun, H. J. (2018). Souvenirauthenticity: Theperspectives of localandforeigntourists. Tourism Planning & Development, 15(2), 103-117.

Gordon, B. (1986). TheSouvenir: Messenger Of TheExtraordinary. Journal of Popular Culture, 20(3): 135–146

Heskett, J. (2001). Past, Present, and Future in Design for Industry. Design Issues, 17 (1),18-26. doi: 10.1162/07479360152103804

Heskett, J. (2002). Design a very Short Introduction. New York: Oxford University Press

Hünerel, Z., Er, B. (2012). Halk Kültürünün Tanıtılmasında El Sanatlarının Yeri ve Önemi, Yaşam Bilimleri Dergisi, 1:1, 179-90.

Jolliffe, L., Cave, J., &Baum, T. (2013). 13 Lessons in TourismandSouvenirsfromtheMargins: GlocalPerspectives. Tourismandsouvenirs: Glocalperspectivesfromthemargins, 33, 189.

Karabük Valiliği. (2011). Karabük Safranbolu El Sanatları, Ankara: Anıt.

Kim, S. &Littrell, M. A. (2001). SouvenirBuyıngIntentıonsFor Self VersusOthers, Annals of TourismResearch, 28(3), 638-657.

KÖSE, E. K., & AKBULUT, D. (2019). Yerel üretim ve turizm ilişkisinde tasarım müdahaleleri üzerine; Safranbolu örneğine doğru. Tykhe Sanat ve Tasarım Dergisi, 4(6), 362-385.

Li, F. ve Ryan, C. (2018). SouvenirShoppingExperiences: A Case Study of ChineseTourists in North Korea. Tourism Management 64, 142-153.

Peters, K. (2011). NegotiatingThe 'Place' and 'Placement' of Banal TouristSouvenirsInThe Home. TourismGeographies: An International Journal of Tourism Space, Placeand Environment, 13(2), 234-256.

Swanson, K.K. ve Timothy, D.J. (2012). Souvenirs: Icons of Meaning, CommercializationandCommoditization. Tourism Management, 33, 489-499.

Swanson, K. K., &Horridge, P. E. (2006). Travel motivations as souvenirpurchaseindicators. Tourism Management, 27(4), 671-683.

Torabian, P., &Arai, S. M. (2016). Touristperceptions of souvenirauthenticity: An exploration of selectivetouristblogs. CurrentIssues in Tourism, 19(7), 697-712.

Tosun, C., Temizkan, S. P., Timothy, D. J., &Fyall, A. (2007). Touristshoppingexperiencesandsatisfaction. International Journal of TourismResearch, 9(2), 87-102

Özdemir, Ü. (2011). SAFRANBOLU'NUN KÜLTÜREL MİRAS KAYNAKLARI VE KORUNMASI. Doğu Coğrafya Dergisi, 16(26), 129-142.

Wilkins, H. (2011). Souvenirs: Whatandwhywe buy. Journal of Travel Research, 50(3), 239-247.

Yanar, A. (2012). TÜRKİYE'DE GELENEKSEL TURİSTİK HEDİYELİK EŞYANIN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ.

Kültürel Mirasın Korunması ve Sürdürülebilirliğinin Sağlanmasında Bir Araç Olan Ekomüze Kavramının "İstiklal Yolu" Kültür Rotası Üzerinden İncelenmesi

Ayşe Nur OĞUZ TANRIVERDİ[a]
Assoc. Prof. Dr. Demet EROL[b]

[a]Gazi University, Faculty of Architecture, Department of City and Regional Planning, Turkey
oguz.anur@gmail.com
[b]Gazi University, Faculty of Architecture, Department of City and Regional Planning, Turkey
edemet@gazi.edu.tr

Özet

Kavram olarak ilk olarak 1971'de Fransa'da 9. ICOM Genel Komitesi'nde ortaya atılan ve kullanılan "Ekomüze" diğer bir deyişle "yaşayan müze", turizm kaynağı olma potansiyeli taşıyan bir bölgeyi, var olan kültürel ve doğal değerleri ile yerinde ve tahribata uğratmadan korumak, gelişimini sağlamak, deneyimlemek ve gelecek nesillere aktarılmasını sağlamakta kullanılan bir araçtır. Bir ekomüzenin hedef kitlesi yerel halktır ve bu sebeple yerel halkın kendi miraslarına sahip çıkarak bölgede mevcut olan doğal, ekonomik ve kültürel kaynaklarının en etkin düzeyde kullanılması ile kendi yerel kalkınmalarını sağlamaları ve var olan potansiyellerini koruması ekomüze uygulamaları ile gerçekleştirilebilmektedir. Aidiyet, kimlik ve topluluk kavramları ile yakından alakalı olan ekomüze uygulaması yerin tanımlanmaktan çok deneyimlenmesi gereken bir şey olduğunu savunan "yerin ruhu" kavramı ile ilişkilidir. Türk kadının kahramanlık gösterdiği, Milli Mücadele döneminde Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün "Gözüm Sakarya'da, Dumlupınar'da; kulağım İnebolu'da" sözüyle tarihsel ve lojistik önemine değindiği, doğal ve kültürel miras değerleri nedeniyle 2012 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından kültür rotası ilan edilen çalışma alanı olan "İstiklal Yolu" doğal, somut ve soyut miras değerleri açısından oldukça zengin, "yerin ruhu" kavramının hissedildiği, tarihte farklı amaçlarla kullanılmış olan bir bölgedir. Günümüzde de tarihi bir yol olma özelliği taşıması ve doğal güzelliklere sahip olması sonucunda kültürel turizm açısından önemli bir çekim noktası olma potansiyeline sahip olmasına rağmen

tanıtım ve yerel kalkınma faaliyetlerinin zayıf olduğu bir bölge olarak göze çarpmaktadır. Çalışmanın amacı İstiklal Yolu" kültür rotasının mevcut değerlerinin korunması, potansiyellerinin geliştirilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için uygulanabilir yöntem önerisidir. Bunun için öncelikle bölgenin doğal ve kültürel değerlerine dayalı envanter belirlenmiştir. Daha sonrasında üç farklı çerçeveyi içeren SWOT analizi yapılmıştır. Karşılaştırma olanağı da veren SWOT analizinde çerçeve i) kültürel ve tarihi çevre, ii) doğal çevre, iii) yapay çevre ve yerel halk olarak belirlenmiştir. SWOT analizi, ortaya çıkan bulgularda müdahale biçimlerini oluşturmuştur. Bu müdahale biçimleri de "İstiklal Yolu" kültür rotasında ekomüze odaklı yerel kalkınma ile kültürel ve doğal mirasın korunmasını amaçlayan yaklaşım önerileri olarak ifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Miras, Ekomüze, Yerin Ruhu, Yerel Kalkınma, Turizm

Investigation Of The Notion Of Ecomuseum As A Tool To Ensure Sustainability And Protection Of Cultural Heritage Through "İstiklal Yolu" Cultural Route

Abstract

The notion of "Ecomuseum" also called "living museum" initially propounded in France during the 9th ICOM General Committee in 1971 is a tool to experience, protect and develop areas with tourism potential without harming its existing natural and cultural values by keeping them intact and handing them down to the next generation. The target audience for an ecomuseum is its local community thus through ecomuseum practices and utilization of natural, economical and cultural resources efficiently, local development and conservation of potential can be realized while embracing local heritage. In relation with the notions of belonging, identity and community, the ecomuseum practice is associated with the "spirit of place/genius loci" which defends that a place is something to be experienced rather than defined. During the Turkish War of Indepence where Turkish women demonstrated heroism, Gazi Mustafa Kemal Atatürk said "My eyes are in Sakarya, Dumlupınar; My ears are in İnebolu" noting the historical and logistical importance of "İstiklal Yolu" which is deemed "Cultural Route" by the Turkish Ministry of Culture and Tourism in 2012 is a natural area used for various purposes throughout time with rich tangible and intangible heritage values where "spirit of place/genius loci" can be

felt. Allthough nowadays, having the features of being a historical path with natural beauties and bearing the potential to be a attraction point the area draws the attention as a zone with weak publicity and local developement. The aim of the study is to conduct a SWOT analysis as a result of investigating the cultural and natural heritage resources and sustainability potentials, the effects of potentials on local development and the problems and weaknesses of the region in order to protect, develop and ensure the sustainability of the existing potential in the cultural route. Ecomuseum oriented local development and the protection of cultural and natural heritage aimed at presenting proposals.

Keywords: Cultural Heritage, Ecomuseum, Spirit of Place, Local Development, Tourism

1. GİRİŞ

II. Dünya Savaşı sonrası kentlerde yaşanan yıkımlar sonrası anıtsal yapıların yanında sivil mimari örnekleri ve kentsel dokular da kültürel miras öğesi olarak kabul edilmiş, 1960 yılında gerçekleşen UNESCO Oturumunda "Kültürel ve doğal mirasın sadece geleneksel bozulma nedenleriyle değil, sosyal ve ekonomik şartların değişmesiyle ve tahrip olgusuyla gittikçe artan bir şekilde yok olma tehdidi altında olduğu" not edilmiştir (UNESCO, 1960). 1964 yılında yayınlanan Venedik Tüzüğü ile anıt kavramının yalnızca mimari bir eseri içine almadığı, bununla birlikte bir uygarlığın, önemli bir gelişmenin ve/veya tarihi bir olayın tanıklığını yapan kentsel ya da kırsal bir yerleşmeyi de kapsayabileceği ortaya konulmuştur. 1965 yılında ICOMOS'un kurulması ile tarihi kent dokuları, sit alanları ve anıtların korunması için çalışmalar yapılması ve teknikler geliştirilmesi çeşitli konferanslarla gündeme gelmiştir. ICOMOS Kültürel Rotalar Uluslararası Komitesi'nin 1998 yılında kurulması ile beraber kültür rotalarının araştırılması, tescil edilmesi, üzerlerindeki mirasın korunması ve geliştirilmesi ile sosyal ve ekonomik etkilerin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Somut olmayan kültürel miras değerlerinin korunması, toplumda bu konuda bilinç oluşturulmasının sağlanması ve bu konularda uluslararası anlamda iş birliği yapılması için 2003 yılında UNESCO'nun 32. Genel Konferansı'nda konu ile ilgili sözleşme kabul edilmiştir. Sonrasında dünya çapında sürdürülebilir koruma ve sosyal kalkınmayı sağlamanın yenilikçi ve verimli bir yolu olarak somut ve somut olmayan mirasın korunması amacıyla 2008 yılında ICOMOS yerin ruhunun korunmasına ilişkin bir deklarasyon yayınlanmış, yerin ruhunun tanımı yapılmış ve

koruma ilkeleri benimsenmiştir. ICOMOS Kültürel Rotalar Uluslararası Komitesi'nin 1998 yılında kurulması ve ICOMOS'un 2008 yılında yayınladığı yerin ruhunun korunmasına ilişkin yayınladığı deklarasyon sonrasında ICOMOS'un Kültürel Rotalar Tüzüğünde kültürel rotaların somut ve somut olmayan miras değerlerinin önemlerini artıran, ortak bir sisteme dahil eden kavram olduğu kabul edilmiş, temel araştırma ilke ve yöntemlerini oluşturmuşlardır. Korumaya yönelik tanımlar yapılmış, ulusal ve uluslararası iş birliğinin önemine değinilmiştir.

Tüm bu gelişmeler devam ederken turizm kaynağı olma potansiyeli taşıyan bir bölgeyi, var olan kültürel ve doğal değerleri ile yerinde ve tahribata uğratmadan korumak, gelişimini sağlamak, deneyimlemek ve gelecek nesillere aktarılmasını sağlamakta kullanılan bir araç olan "Ekomüze" diğer bir deyişle "yaşayan müze" kavram olarak ilk olarak 1971'de Fransa'da 9. ICOM Genel Komitesi'nde ortaya atılan ve kullanılan bir araç olmuştur (Erdoğan ve Belen, 2017). Ekomüze Toplumun sürdürülebilir gelişimini ortaya çıkarmak anlamak, korumak ve hizmet etmek için tasarlanmış müzedir (Tuna ve Erdoğan, 2013). Bu sebeple bir ekomüzenin hedef kitlesi yerel halktır. Ekomüze uygulamaları ile yerel halkın kendi miraslarına sahip çıkarak bölgede mevcut olan doğal, ekonomik ve kültürel kaynaklarının en etkin düzeyde kullanılması ile kendi yerel kalkınmalarını sağlamaları ve var olan potansiyellerini koruması amaçlanmaktadır (Belen, 2019).

Aidiyet, kimlik ve topluluk kavramları ile yakından alakalı olan ekomüze uygulaması yerin tanımlanmaktan çok deneyimlenmesi gereken bir şey olduğunu savunan "yerin ruhu" kavramı ile ilişkilidir (Corsane, Davis, Hawke ve Stefano, 2008). Mirasın dağınık parçalarını korumaya ve yorumlamaya çalışan bir model olan ekomüze ilkeleri; miras kaynaklarına tam erişim, kontrol ve sahiplilik duygusunu pekiştirerek "yerin ruhu" na renk, anlam ve doku kazandırmaktadır (Rifaioğlu ve Şahin Günçhan, 2008).

1918 yılı sonlarında Anadolu hem karadan hem denizden işgal kuvvetlerinin kuşatması ve saldırısına maruz kalmış, Türk toplumunun tarih sahnesinden silinmesi hedeflenmiştir. Devletin merkezi olan İstanbul işgal edilmiş, ordu dağıtılmış, silah ve cephanelere işgal kuvvetlerince el konulmuştur. Mustafa Kemal Atatürk, 1919 yılında Türk milletinin kaderini değiştirecek bir mücadeleye girmiştir. Hayatta kalmanın mutlak bir ''İstiklâl Mücadelesi'' ile mümkün olacağını düşünerek, bu fikre inanarak arkadaşları ile birlikte kurtuluş mücadelesini başlatmıştır

(Turan,1999). 1920'lerde hem Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde meydana gelen isyan hareketleri göz önüne alındığında hem de Karadeniz Bölgesi'nin Anadolu coğrafyasının işgalden etkilenmeyen bölgesi olması nedeniyle İnebolu- Kastamonu-Çankırı-Ankara yolu en güvenilir ulaşım yollarından birisi olma özelliğinde olduğu ortaya çıkmaktadır (Çiçek, 2002). İstiklâl Savaşı süresince bu mücadelenin can damarı haline gelen İnebolu-Kastamonu-Ankara hattında İnebolu ilçesi Ankara için denize açılan en yakın ve güvenilir bir pencere olmakta idi. İnebolu'dan alınan cephanenin Kastamonu, Çankırı il sınırlarını aşarak Ankara'ya, 344 km. mesafedeki cepheye taşınmasında, kadınıyla çocuğuyla, yaşlısıyla Anadolu insanının zoru başarmasını, Kurtuluş Savaşımızın başarıyla sonuçlanmasını sağlayan yol İstiklal Yolu'dur. (Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2013).

Türk kadının kahramanlık gösterdiği, Millî Mücadele döneminde Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün "Gözüm Sakarya'da, Dumlupınar'da; kulağım İnebolu'da" sözüyle tarihsel ve lojistik önemine değindiği çalışma alanı olan "İstiklal Yolu", doğal ve kültürel miras değerleri nedeniyle 2012 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından kültür rotası ilan edilmiştir. İstiklal yolu doğal, somut ve soyut miras değerleri açısından oldukça zengin, "yerin ruhu" kavramının hissedildiği, tarihte farklı amaçlarla kullanılmış olan bir bölgedir. Günümüzde de tarihi bir yol olma özelliği taşıması, doğal ve kültürel değerlere sahip olması sonucunda kültürel turizm açısından önemli bir çekim noktası olma potansiyeline sahip olmasına rağmen tanıtım ve yerel kalkınma faaliyetlerinin zayıf olduğu bir bölge olarak göze çarpmaktadır.

Yukarıda bahsedilen kavramlardan yola çıkılarak, "İstiklal Yolu" kültür rotasının doğal ve kültürel değerlerinin ekomüze odaklı yaklaşımla koruma ve kullanma dengesinin sağlanması, yörenin turistik çekiciliğinin artırılarak yerel kalkınmanın gerçekleşmesi, İstiklal Yolu ile ilgili etkili kararlar alınması ve uygulamaya dönük somut adımlar atılabilmesi için var olan potansiyellerin yerel kalkınmaya etkileri ile bölgenin sorunları ve zayıf yönlerinin irdelenmesi sonucu oluşturulacak SWOT analizi çalışması sonucunda "İstiklal Yolu" kültür rotasında ekomüze odaklı yerel kalkınma ile kültürel ve doğal mirasın korunmasını amaçlayan yaklaşım önerileri sunulmuştur.

2. İSTİKLAL YOLU KÜLTÜR ROTASINDA YERİN RUHU VE EKOMÜZE POTANSİYELİ

Yerin ruhu (genius loci) kavramı felsefe, coğrafya, mimari, kültürel miras ve antropoloji alanlarında yer alan teorik yaklaşımlar ve bu teorilerin çok boyutluluğu ile karakterize edilir. Literatürde yer duygusu sense of place veya sipirit of place olarak da kullanılmaktadır. Yerin ruhu daha açık bir tanım ile bir yerin fiziksel/yapılı varlığı, duyuya dayalı algıları, mekânsal ve sosyal süreçler arasındaki ilişkiyi tasvir eden; manevi deneyimlere ve soyut etkileşimlere kadar oldukça geniş bir anlayışı kapsamaktadır (Markeviciene, 2008). Norberg-schulz'a göre yerin ruhu eski çağlardan beri insanın günlük hayatta karşılaştığı somut bir gerçeklik olarak kabul edilmiştir. Genel olarak "yer" oranın sahip olduğu karakteri ve atmosferi ile tanımlanmalıdır. Dolayısıyla bir yer, somut olan fiziksel özelliklerini göz ardı etmeden, mekânsal ilişkiler gibi bireysel özelliklerinden hiçbirine indirgenemeyen "toplam" niteliksel bir fenomendir (Norberg-Schulz, 1980). Yer kavramını açıklarken kullanılan fenomenolojik yaklaşım; "Gerçek" algısının kişiden kişiye değiştiği görüşünü benimseyerek evrensel olup olmadığını sorgular. Fenomenolojiye göre fiziksel çevre tüm insanlar için aynı şeyi ifade etmemekte, insanların o yere yükledikleri anlamlarla değişkenlik göstermektedir (Eyce, 2011).

Yerin ruhu bir mekânın hem fiziksel hem de ruhsal olarak algılanan soyut bir betimlemesidir. Passfield'a göre yerin ruhu kültürel bir kaynağın yaratıldığı ve sürdürüldüğü ortamın çevresinde bulunan bir başka somut olmayan miras değeridir (Passfield, 2005). Mekanları benzersiz kılan yerin ruhu, bir kültürün çevresine nasıl farklı dokular, biçimler ve anlamlar yüklediği ile tanımlanmaktadır. Barnes'e göre yerler soyut, statik, kendi kendine yeten, katı sınırlarla mühürlenmiş mekanlar değil; maddi, dinamik, açık ve diğer yerlerle olan ilişkiler olarak tanımlanmalıdır (Barnes, 2004). İnsan-mekân ilişkileri yalnızca görsel algı ile ilgili değil, aynı zamanda insanların çevreyi nasıl duydukları, kokladıkları, hissettikleri ile mekânın kullanıcıda uyandırdığı hisler, anılar ve çağrışımlarla da ilgilidir (Lin & Lockwood, 2014). Kültürel ve/veya koruma alanlarındaki gelişmelere bağlı olarak, yerel değerler ve kavramlar geçmişten günümüze gelişerek ve büyüyerek kullanıcıların yere atfettiği değerler, yerin ruhu ya da kimliği gibi felsefi ve soyut konuları da içererek yeni boyutlar kazanmıştır.

ICOMOS'un (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi) 2008 yılında yayınladığı Québec Bildirgesi'nde yerin ruhu kavramının tanımı ilk kez

yapılmış, yere anlam, değer, duygu ve gizem yükleyen maddi ve manevi bileşenlerin tümünün korunması gerekliliği ortaya konulmuş ve koruma ilkeleri belirlenmiştir. Québec Bildirgesi'nde yerin ruhunun; anıtların, mekanların ve kültürel peyzajların yaşayan ve aynı zamanda kalıcı karakterine ilişkin daha kapsamlı bir anlayış sunduğu, kültürel mirasa ilişkin daha zengin, daha dinamik ve kapsayıcı bir vizyon sağladığı bildirilmiştir (ICOMOS, 2008).

Tüm bu tanımların ışığında anlaşıldığı gibi, bir yerin ruhu belirsiz bir kavram olmakla beraber literatürde kesin bir tanımı yoktur. Yerin ruhunu oluşturan maddi ve somut değerler dışında yer alan soyut değerler yapılı çevreyi şekillendirmekte ve mekâna değer katmaktadır. Vecco'ya göre bir yerin ruhu, belirli bir alanın "içsel" ve kültürel dayanıklılığı harekete geçiren "tutkal" değeridir (Vecco, 2007).

ICOMOS'un 2008 yılında yayınladığı Québec Bildirgesi'nde de bildirildiği gibi yerin ruhunun korunması ve değerinin artması için üç ana adımın tamamlanması gerekmektedir: yeri ve ruhunu yeniden düşünmek, korumak ve iletmek. Vecco'ya göre bu üçlü hareket lineer değil, başarılı olmak için dairesel ve kademeli olmalıdır (Vecco, 2020). Korumada önemli olan, bir yerin yalnızca fiziksel/yapılı çevresini korumak değil, aynı zamanda şehirlerin, yerlerin, mekanların kültürel mirasını somut ve soyut boyutlarında desteklemek ve korumaktır.

Bir yerin fiziksel/yapılı çevresini korumada karşılaşılan önemli risklerden birisi kültürel miras değerine sahip alanın turizm baskısı sonucu taşıma kapasitesi üstünde kullanılmasına bağlı olarak zarar görmesidir. Bu kapsamda ekomüzeler somut ve somut olmayan mirasın sürdürülebilirliğinin sağlanması ve kontrollü kullanım olanağı sağlayan koruma uygulaması olarak işlev görmektedir (Çetinkaya Sönmez ve Erdoğan, 2021). Geleneksel koruma anlayışı, tarihi kültürel ya da doğal önemi olan alanların milli park ve/veya sit alanı olarak kısıtlanarak korunmasına ve sergilenmesine olanak sağlarken ekomüzeler koruma kullanma dengesini sağlayarak, somut ve somut olmayan mirası ortaya çıkararak, doğal, kültürel ve sosyal ortamında toplumla dinamik bir ilişki kurarak yerel halk ile birlikte yerin ruhunu da korumaya odaklanan bir kavramdır.

Sürdürülebilir turizm ve ekomüze anlayışına kapsamlı bir şekilde bakıldığında, ekomüzenin çıkış noktasının sürdürülebilir turizm ilkesi olduğu, aynı zamanda ekomüzenin kültür alanının yaşatılması, aktarılması ve sürdürülebilir bir destinasyon yaratma açısından iyi bir uygulama alanı

olduğu yadsınamaz bir gerçektir (Acar,2017). Her ekomüze, doğal, kültürel ve tarihi özellikleri nedeniyle farklıdır. Her ekomüzenin kendi değerleri ve kaynakları vardır ve bu anlamda her ekomüze farklı bir yol izleyebilir veya farklı bir deneyim sunabilir. Ekomüzenin temel amacının doğal çevreyi, yerel toplulukları, gelenekleri, kültürü ve tarihi korumak ve yeniden yorumlamak olduğu görülmektedir (Doğan, 2010). Ancak bir alan için ekomüze kavramının kullanılabilmesi için bu alanda doğal, somut ve somut olmayan miras değerlerinin bulunması, alanın sınırları tanımlanabilen bir bölge olması ve tüm bu koruma süreçleri sırasında yerel halkın katılımının sağlanması koşulu aranmaktadır.

2.1. İSTİKLAL YOLU'NUN KONUMU VE ÖZELLİKLERİ

2.1.1. Kastamonu Kesimi

Kurtuluş Savaşı sırasında Kuvay-ı Milliye örgütünce gönderilen silah ve cephaneler Menzil Nokta Komutanlığınca yürütülmüş, gelen askeri ve lojistik yardımlar İstiklal Yolu adı verilen, İnebolu, Küre, Seydiler, Devrekani, Halkacılar, Şeker Köprü, Kastamonu, Başdeğirmenler, Ilgaz Çomarın, Yeniceköy, Kazancı, İnköy, Gündoğdu, Çankırı, Çandır, Kızılkaya, Kalecik güzergahından ilerleyerek Ankara'ya teslim edilmiştir. Bu dönemde Ankara ve dolaylarına nakledilen çeşitli silahların toplam ağırlığı 22.5 ton, çeşitli cephanelerin toplam ağırlığı 930 ton, yiyecek ve yemlerin ağırlığı 13 ton, donatım ve araç-gereçlerin ağırlığı 636,5 ton civarında olup bunların büyük çoğunluğu kağnılar yardımı ile Türk kadınları tarafından taşınmıştır. Bu sebeple İstiklal Madalyasının ön yüzünde iki öküzün çektiği kağnının yanında yürüyen köylü kadın tasviri yer almaktadır.

İnebolu Türk Ocağından başlayan İstiklal Yolu, Kastamonu Merkezine kadar 95 km bir mesafe kat etmektedir. Söz konusu yol İnebolu'dan yaklaşık 9-10 km kadar anayolu takip edip Taşoluk Mevkiinde ormanlık alana girmektedir. Bu mevkiden Yukarı Çaylı Köyüne kadar dağ yolunu izlemekte ve ana yolu teğet geçip tekrar ormanlık alana girmektedir. Buradan Küre sınırları içerisinde yer alan Çuhageçidi Mevkiinden Küre İlçesine kadar olan mesafe yaklaşık 24 km'dir (Şekil 1).

Şekil 1: İstiklal Yolu güzergahı, İnebolu Türk Ocağı Binası ve Çuhageçidi arası rota.

Çuhageçidi bölgesinden Ersizler Deresine devam eden İstiklal Yolu, kesme taştan yapılmış iki kemerli, tarihi ve taşınmaz kültür varlığı olarak tescilli Ersizlerdere İkiçay Köprüsünden geçip tekrar asfalt yola çıkmaktadır. Yaklaşık 10-15 km asfalt yolda seyreden İstiklal Yolu, Küre İlçesine 15 km kala dağlık kısma tekrar geçiş yapmaktadır. Küre İlçe Merkezi içinden devam edip ormanlık alana geçiş yapan yol, Ecevit Hanına ulaşıp tekrar anayola geçmektedir (Şekil 2).

Şekil 2: İstiklal Yolu güzergahı, Küre İlçe Merkezi ve Ecevit Hanı arası rota.

Ecevit Hanının Güneydoğu yönünde yer alan Uzunöz Köyü, Ambarlı Mahallesi, Güzlüce Tepesinden ayrılan ve yine kırsal alana geçiş yapan tarihi yol, Küre İlçesi, Ödemiş Köyüne kadar ormanlık alanda güzergahını devam ettirmektedir. Bu mesafe içerisinde yol kesme taştan inşa edilmiş

tek kemerli köprüden geçiş yapmaktadır. Yine ormanlık, kırsal alan ve tarlaların arasından ilerlemekte, Küre İlçesi, Ödemiş Köyünden Seydiler İlçesi, Üyük Köyüne kadar olan mesafede bahse konu yol asfalt yolu takip etmekte, Üyük kavşağından tekrar orman yoluna sapmaktadır. Bu Mevkiden Kullar Mahallesine kadar dağlık alanda seyir eden yol, Ağlı Kavşağı ve Seydiler İlçe Merkezine kadar araç yolunu takip etmekte, Seydiler İlçe Merkezinden kırsal alana sapan İstiklal Yolu, Kastamonu'ya kadar yaklaşık 30 km mesafede yol almaktadır. Bu mesafe içerisinde bahsi geçen yol Kastamonu'ya kadar karayoluna hiç çıkmamakta olup şehrin giriş kısmından ana yola bağlanmaktadır. Seydiler İlçesinden 10 km mesafedeki yol savaş yıllarında köylülerin döşediği taş ve çakılla döşeli olup buradan sonraki kısım ise asfalt yol olarak Kastamonu merkezine kadar gitmekte ve bu mesafe içerisindeki tarihi yol yine tarlaların arasından ve ormanlık alanlardan geçmektedir. Yol güzergahı Seydiler İlçe Merkezinden başlayıp Küçüksu Köyü yakınından geçip Halife Kuyucağı Köyü Kavşağı ile Emirler ve Sarıömer Köylerini takip edip Kastamonu Merkezine ulaşmaktadır (Şekil 3).

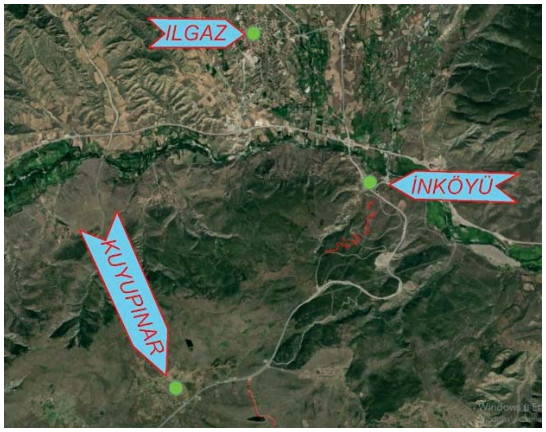
Şekil 3: İstiklal Yolu güzergahı, Ecevit Hanı ve Kastamonu merkez arası rota.

2.1.2. Çankırı Kesimi

Çankırı İli, İstiklal Yolunu oluşturan üç ilin ortasında yer almaktadır. Toplam uzunluğu 344 km olan (Kastamonu-135 km, Çankırı-111 km, Ankara-98 km) İstiklal Yolu, orta noktası geçmiş yıllarda Koçhisar olarak anılan Ilgaz İlçesidir (Yakupoğlu, 2015). Millî Mücadele öncesinde de kullanılan yol, lojistik faaliyetler sırasında halkın "devrent" dediği taş

ocaklarında kırılan taşların yollara döşenmesi ile sağlamlaştırılmış, Milli Mücadele vekaletinin emri ile 1922 yılının başlarında Kastamonu ve Çankırı'da birer amele taburu kurulmuş, bu taburlar büyük zaferden sonra kaldırıldığı zamana kadar İnebolu-Ankara üzerinde yol, köprü, ve menfezlerin tamirini yapmışlardır. (URL-2)

Çankırı Ilgaz Kuşçayırı Mevkiinde yol ayrımının yaklaşık 500 m ilerisinden İstiklal Yoluna girilmekte, yaklaşık 4,5 m genişliğindeki yol madakam (4-7 cm'lik taşların silindirle ezilmesi sonucu oluşur.) özelliktedir. Yüzeydeki eski taş kaplamalar yer yer devam etmektedir. Girişten yaklaşık 250 m sonra yolun batısında günümüzde kullanılmayan Üçoluk Jandarma Karakoluna ait bina ve müştemilat kalıntıları, 1 km sonra ise Kuyupınar Göleti bulunmaktadır (Şekil 4).

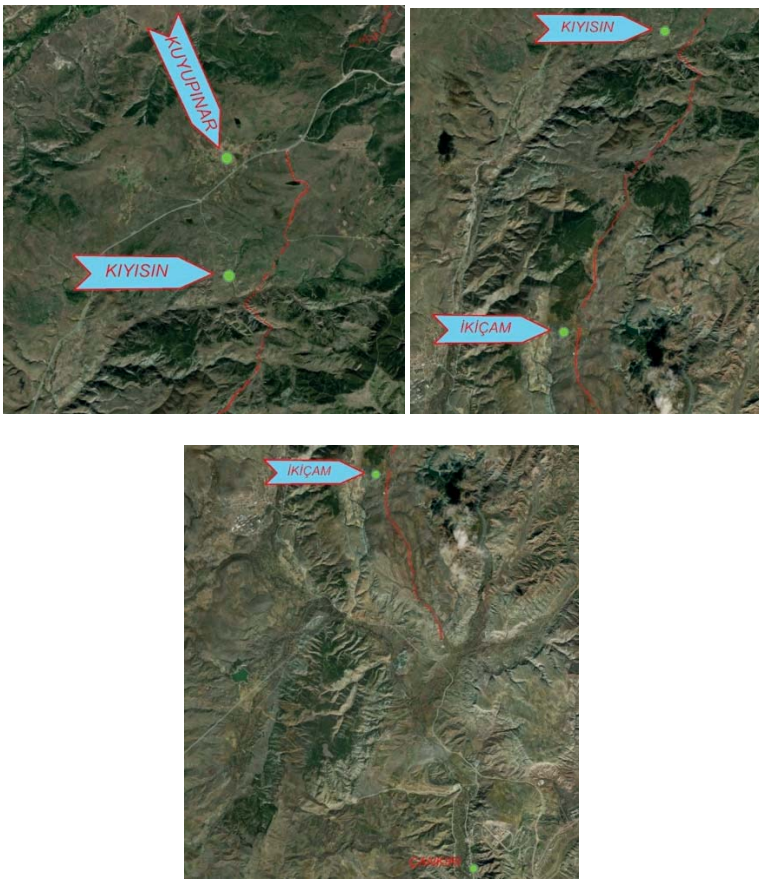

Şekil 4: İstiklal Yolu güzergahı, Ilgaz ve Kuyupınar arası rota.

Başlangıç noktasından 4,5 km sonra Kıyısın Köyü kavşağı ile Uluçay deresi mevkiine buradan da beton kirişli bir köprüden geçilip SarIyar tepesine ulaşılmaktadır. Tepenin sarp Batı yamacını dolaşarak kat eden yolun uçuruma bakan yüzlerin taş örgüsü istinat duvarları ile güçlendirilmiştir. Kıyısın Köyü yol ayrımından yaklaşık 3 km sonra Topal Ali'nin Hanı Mevkisine ulaşılmakta, sevkiyat duraklarından biri olan bu handan günümüze birkaç sıra taşın kalmıştır.

Tepe sırtlarından devam eden yol, han mevkiinden 5 km sonra günümüzde kullanılmayan Doğdu Jandarma Karakol Noktası, karakol binasından 4 km sonra ise Ahlat Köy yolu ayrımına girmektedir. Bu Noktadan sonra köy asfaltı şeklinde devam eden yol, 8 km sonra Ayan köyünün 1 km kuzeyinde Çankırı-Ilgaz Devlet Karayoluna

bağlanmaktadır. Bu noktada İstiklal Yolu çıkışının Çankırı İline mesafesi 10.5 km'dir. Tarihi dokusunu kısmen korumuş bu yolun başlangıç noktası ile çıkış noktası arası ise 24,5 km ve son 8 km'lik kısmı köy asfaltı olmakla birlikte anayol bağlantısını sağladığı için güzergahı bütünlemektedir (Şekil 5).

Şekil 5: İstiklal Yolu güzergahı Kuyupınar ve Çankırı Merkez arası rota.

2.2. İSTİKLAL YOLU DOĞAL VE KÜLTÜREL DEĞERLER

Araştırma alanı olarak seçilen İstiklal Yolu, Kastamonu İli, İnebolu, Küre ve Seydişehir İlçelerinden geçerek Kastamonu Merkezine kadar devam eden kısmı Milli Mücadeledeki önemi nedeni ile Ankara I Numaralı Kültür Varlıklarını Korunma Bölge Kurulunun 16.11.2012 gün ve 274 sayılı kararı ile tarihi sit olarak tescil edilmiştir. Çankırı İli, Merkez İlçe, Ayan Köyü, Korgun İlçesi, İkiçam Köyü, Ilgaz İlçesi, İnköy ve Kuşçayı Köylerinden

geçen kısımları ise aynı Kurulun 26.09.2013 gün ve 1005 sayılı kararı ile tarihi sit olarak tescil edilmiştir. Cumhurbaşkanlığı Makamının 01.11.2018 gün ve 302 sayılı kararı ile bahse konu tarihi güzergâh ve belirlenen çevresi "İstiklal Yolu Tarihi Milli Parkı" olarak ilan edilmiştir.

Araştırma alanını oluşturan İstiklal Yolu, Kastamonu ve Çankırı İlleri sınırları içerisinde yer alan kısımları turizm açısından gelişme gösterememiştir. Ancak söz konusu güzergahın geçmiş olduğu yerler bütüncül ve doğru yaklaşımlarla ele alındığında ülkemiz için ender önem taşıyan yerlerden biri olduğu ortaya çıkmaktadır.

Sınırları belirli ve endemizm açısından önemli bir değere sahip doğal bir çevre, bu doğal çevre içerisinde varlığını sürdüren yerel halk ve doğal çevrenin sahip olduğu kültürel ve tarihi miras unsurlarının yarattığı yerin ruhunun ekomüze yaklaşımı kapsamında değerlendirilebilmesi için İstiklal Yolu güzergahında var olan sayısız somut, soyut ve doğal değerlerden bahsetmek mümkündür.

2.2.1. Tarihi/Kültürel Miras Değerleri

İstiklal Yolu'nun başlangıç noktası olan İnebolu İlçesi ve İnebolu Limanı Kurtuluş Savaşı'nda stratejik olarak önemli bir rol oynamıştır. İnebolu'da 1919 Yılından bu yana Türk Ocağı Binası olarak kullanılan yapı güzergahta yer alan tarihi ve tescilli yapıların en önemli örneklerindendir. Söz konusu yapı Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 09.01.1995 gün ve 3824 sayılı kararı ile korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilmiş ve inşa edildiği günden bu yana 130 yıl boyunca farklı amaçlarla kullanılmıştır. 1873 yılında özel mülkiyete olarak inşa edilen tescilli yapı 1919 yılında kurulan ve İnebolu'daki Millî Mücadele faaliyetlerini organize eden İnebolulu Gençler Mahfeli tarafından Türk Ocağı Binasına dönüştürülmüş ve günümüze kadar ilkokul, ziraat teknisyenliği ve halkevi olarak kullanılmıştır (URL-1) (Resim 1).

Resim 1: Tescilli İnebolu Türk Ocağı Binası (URL-4)

İstiklal Yolu Kültür Rotası güzergahında Kastamonu, Merkez, Halife Köyü, Küre İlçesi, Uzunöz Köyü, Seydiler İlçesi, Çiğilerik Köyünde yer alan üç adet köprü Ankara I Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 27.06.2013 gün ve 754 sayılı kararı ile tescil edilmiştir.) kesme taştan inşa edilen köprülerden biri iki kemerleri diğerleri tek kemerlidir (Resim 3).

Resim 3: İstiklal Yolu güzergahında yer alan tescilli köprüler

Güzergahta üzerinde yer alan diğer bir tescilli yapı ise Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nun 31.01.1986 gün ve 1816 sayılı kararı ile korunması gereli taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilen İnebolu Eski Askerlik Şubesi binasıdır. kesme taş, tuğla ve ahşap malzemelerden inşa edilmiş yapının, yapılış tarihi ve yaptıranı kesin olarak bilinmemektedir (Resim 4).

Resim 4: Eski Askerlik Şubesi Binası (KTB Arşiv)

İstiklal Yolu Kültür Rotası üzerinde yukarıda bahsedilen tarihi ve kültürel yapılar harici aşağıda listelenen yapılar da yer almaktadır:

- Küre Ecevit Hanı,
- Küre Ersizlerdere yaylası,
- Seydiler Şehitler Anıtı,
- Seydiler Kültür Evi,
- Kastamonu Şehitler Anıtı,
- Ilgaz Derbent Şehitler Anıtı,
- Ilgaz-Kaleköy Halil Ağa Hanı yeri,
- Topal Ali Hanı,
- Gündoğdu Jandarma Karakolu yeri,
- Yeni Gündoğdu Jandarma Karakolu binası,
- Tüney Jandarma Karakolu binası ve
- Ankara MKE Masam fabrika binası yer almaktadır.

2.2.2. Doğal Değerler

İstiklâl Yolu Tarihi Milli Parkı, iki ayrı milli parkla iç içedir. Bunlar 1976'da ilan edilen Ilgaz Dağı Milli Parkı ve 2000'de ilan edilen Küre Dağları Milli

Parkı'dır. Bunlardan Küre Dağları Milli Parkı, aynı zamanda 2012'de PAN Parks (Avrupa'nın Seçkin Milli Parkları Ağı) üyesi ilan edilmiştir. Söz konusu milli parklar doğal çekicilikleri yanında kültürel varlıklarıyla da önemli çekim merkezleri olarak öne çıkmaktadır. Her iki park da topografik, klimatolojik ve ekolojik bakımdan dünyanın sayılı yerleri arasında bulunmaktadır (Taşlıgil, 2020).

Ilgaz dağı eğimi ve klimatolojik faktörleri sayesinde kış sporları açısından büyük avantaj sağlamakta, bunun yanı sıra planlı 2 yürüyüş parkuru da bulunmaktadır. Güzergah ve yöre topoğrafyasının sunduğu bir diğer önemli çekici unsun kanyonlardır. Güzergah üzerinde ve Küre İlçesinde bulunan Ersizlerdere Kanyonu en önemlilerinden biridir. Söz konusu kanyon ulaşımın da kolay olması ile beraber çok sayıda ziyaretçiyi kendine çekerek bölgeyi daha cazip hale getirmektedir (Resim 5).

Resim 5: Ersizlerdere Kanyonu (URL-5).

İstiklal Yolu ve çevresi sahip olduğu kanyonların yanı sıra mağaralar, boğazlar ve zirveleriyle ilgilileri kendine çekebilecek büyük bit potansiyele sahiptir (Taşlıgil, 2020). Ayrıca güzergahın büyük bir kısmının yer aldığı Batı Karadeniz Bölgesi floristik açıdan bakıldığında da çok büyük bir potansiyele sahiptir. Ilgaz Dağları, Türkiye'nin en önemli endemik türlerine ev sahipliği yapan bir bölge olmasının yanı sıra toplam 1,055 ha. ormanlık alanı bulunmaktadır. Ilgaz Dağı Milli Parkı'nda 51 familyadan 234 tür ve alttür tespit edilmiş, endemizm ise %15,8 gibi çok yüksek bir oranda tespit edilmiştir (Öztürk ve Aydoğdu, 2012) (Resim 6).

Resim 6: Ilgaz Dağı Milli Parkı (URL-6).

İstiklal Yolu güzergahında yer alan Küre Dağları Milli Parkı'nda da 157 endemik tür bulunmakta olup saha aynı zamanda Avrupa'daki korunması gereken 100 Orman Sıcak Noktasından birisi olarak belirlenmiş nemli karstik ormanların en iyi örneklerinden birisidir (Şen ve Erkan Buğday, 2015) (Resim 7). Bahsedilen iki büyük milli park dışında yaklaşık 10 ha.'lık bir alanı kapsayan ve 2011'de kurulmuş Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı da bir diğer destinasyon sahası olarak dikkat çekmektedir (Taşlıgil, 2020).

Resim 7: Küre Dağları Milli Parkı (URL-7)

İstiklal Yolu güzergahında yer alan bu iki milli parkın varlığı ekomüze oluşturulması açısından büyük avantaj sağlamaktadır. Yerin ruhunun tarihi önemi açısından hissedildiği bu bölgede yalnızca ülkemiz için değil

dünya için de önemli koruma alanları bulunmaktadır. Söz konusu güzergahta tarih, kültürel değerler ve doğal varlıklar iç içe yer almakta ve bunların korunması, sürdürülebilirliğinin sağlanması ekomüze anlayışının bu alanda gerçekleştirilmesi ile mümkün olabilecektir.

3. İSTİKLAL YOLU KÜLTÜR ROTASI EKOMÜZE POTANSİYELİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

İstiklal Yolu Kültür Rotasında yer alan ve yukarıda bir kısmı açıklanabilen kültürel, tarihi ve doğal değerlerin ulusal ve uluslararası anlamda tanıtımının yapılması ve bu değerlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması ve çalışma alanı olan İstiklal Yolu'nda var olan, bir mekânın hem fiziksel hem de ruhsal olarak algılanan soyut bir betimlemesi olan yerin ruhunun korunması için geliştirilen koruma yaklaşımları kapsamında ekomüze kavramı bu anlamda büyük katkı sağlayabilecek bir olgudur. İstiklal Yolu Kültür Rotası ekomüze kavramı kapsamında değerlendirilerek buna yönelik yaklaşım önerileri geliştirilmesi ve bunların uygulanması ile tarihi ve kültürel miras değerlerine sahip çıkılması ve sürdürülebilirliğinin sağlanarak gelecek kuşaklara aktarılması için bir adım atılabilecektir.

Araştırma kapsamın İstiklal Yolu Kültür Rotasının sahip olduğu değerlerin ekomüze kavramı kapsamında değerlendirilmesi ve buna ilişkin yaklaşım önerileri sunulması için SWOT analizi yapılmıştır. Araştırmanın bu bölümünde İstiklal Yolu ekomüze kapsamında ele alınarak, sahip olduğu güçlü yönler ve fırsatlar ile zayıf yönler ve karşısındaki tehditler ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Bu kapsamda aşağıdaki SWOT analizi tablosu ortaya çıkarılmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. İstiklal Yolu Kültür Rotasına İlişkin Swot Analizi

	GÜÇLÜ YÖNLER	ZAYIF YÖNLER	FIRSATLAR	TEHDİTLER
KÜLTÜREL VE TARİHİ ÇEVRE	- Tarihi Açıdan Önemli Olaylara Tanıklık Etmiş Bir Bölge Olarak Yerin Ruhunun Derinden Hissedilmesi - Türkiye'de Tarihi Açıdan Benzer Özelliklere Sahip Bir Rotanın Olmayışı - Kültürel Miras Değerlerinin Oldukça Fazla Olması - Millî Mücadele Dönemine Ait Tarihi ve Tescilli Yapılar ile Anıtlar Köprüler Gibi Kültürel Yapıları, Bunlara İlişkin Tarihi Hikayeleri ve Yerel Lezzetleri İç İçe Barındırıyor Olması - Ulaşım Kolaylığı - Geleneksel Mimari Dokunun Yalnızca Yöreye Ait Olması (İnebolu-Kastamonu)	- Yerel Halkın Doğal ve Kültürel Değerler ile İlgili Farkındalık ve Bilgisinin Yetersiz Olması - Milli Park ve Tarihi Sit Olarak Tescil Edilmesine Rağmen Koruma Çalışmalarının Yetersiz Olması - Güzergaha ve Tarihsel Önemine İlişkin Donanıma Sahip Rehber Eksikliği - Tarihi Doku ve Yapılara Gereken Önemin Verilmemesi ve Koruma Konusunda Bilinçsiz Davranılması	- Rotanın Milli Park ve Tarihi Sit Alanı Olarak İlan Edilmesi ile Koruma Altına Alınmış Olması - Mevcut Kültür Rotalarından Biri Olarak Doğal ve Kültürel Turizme Katkı Sağlaması - Rotanın Geleneksel ve Tarihi Bir Kimliğe Sahip Olması	- Yalnızca Turizm Amacı Güdülerek Yapılan Organizasyonların Tarihi ve Kültürel Çevreye Olan Baskısı Sonucu Tahribat Görmesi - Yeni Yerleşmelerin Geleneksel Mimari Doku ile Uyumsuz Olması
DOĞAL ÇEVRE	- Jeolojik Yapı ve Arazi Koşulları Sayesinde Tırmanış, Trekking Gibi Sporlara Elverişli Olması - Floristik ve Endemik Türler Açısından Büyük Bir Potansiyele Sahip Olması Topografik Özellikleri Sayesinde Farklı Aktivitelere Olanak Sağlaması - Ersizlerdere Kanyonu Gibi Doğal Oluşumlu Alanların Varlığı - Doğal Manzaralı Alanların Oldukça Fazla Olması	- Doğal Çevrenin Yeterince Düzenlenmemiş Olması - Bölgenin İklim Koşullarının Sert Olması - Mevsimler Arası Geçişin Sert Olması Nedeniyle Ziyaretlerin Sürekli Olmaması - Güzergahın Bazı Kısımlarının Ormanlık Alanlar ve Tarım Arazileri İçerisinde Kalması Nedeniyle Bütüncül Algılanamaması	- Rota Üzerinde ve Çevresinde Yer Alan Ilgaz Dağı Milli Parkı ve Küre Dağı Milli Parklarının Varlığı - Doğal Oluşumlar ile Meydana Gelen Alanların Oluşturduğu Peyzaj Değeri Doğa Fotoğrafçılığına Uygun Ortamların Bulunması - Göç Nedeni ile Terk Edilmiş Kırsal Alanların Yeniden Canlandırılabilme Potansiyeli	- Doğal Çevrenin Bilinçsizce Kullanılarak Çevre Kirliliği ve Tahribata Yol Açması - Tarım Alanlarının Zarar Görmesi/Azalması - Turizmin Doğal Çevre Üzerinde Baskı Yaratması - Bilinçsiz Uygulamalar Sonucu Ekolojik Dengenin Bozulması

YAPAY ÇEVRE VE YEREL HALK	- Ulaşım Kolaylığı - Yerel Halkın Varlığı, Konukseverliği ve Yerel Kalkınma İçin İstekli Olması - Geleneksel İstiklal Yolu Yürüyüşünün Gerçekleştirilmesi	- Güzergahın Oldukça Uzun ve Parçalı Yapıda Olması - Rota Güzergahında Konaklama Tesislerinin Az Sayıda Olması - Rotaya İlişkin Tanıtım Eksikliği - Güzergahın Coğrafi Yapısı Nedeniyle Engelli Bireylerin Ziyaretine Uygun Olmaması - Yöreye Ait Yiyeceklerin Tanıtım ve Arz Eksikliği - Yöre Halkının Kış Mevsiminde Şehirlere Göç Etmesi	- Güzergâh Üzerinde Tahribata Uğratacak Sanayi Tesisinin Olmaması - Yerel Halkın Yeni Gelişmelere Açık Olması - Kastamonu Havalimanının Olması	- Yerel Halk ile Yerel Yönetimler Arasındaki Koordinasyon ve Organizasyon Eksiliğinin Yarattığı Olumsuzluklar - Yetersiz Yatırım Desteği - Yerel Halkın Turizm Faaliyetleri Sırasında Desteklenmemesi ve Sürece Dahil Edilmemesi - Nüfusun Göç Nedeni ile Azalması

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sürdürülebilirlik kavramı; doğal, kültürel ve tarihi çevrenin/dokunun yaşatılması ve devamlılığının sağlanması açısından oldukça önemlidir ve turizm ile yakından ilişki içindedir. Ekomüze kavramı bu değerlerin kaynak olarak kullanıldığı turizm disiplininde, yapılı ve doğal çevre üzerindeki olumsuz etki ve baskıya karşı çıkan ve sürdürülebilirlik amacı güden bir yaklaşımdır. Ekomüzecilik yerin ruhuna, aidiyete ve belleğe yani somut olmayan değerlere vurgu yaptığı için önemlidir. Ayrıca klasik müze anlayışının getirdiği kapalı bir alan ve sergilenen eserlerin yer aldığı bir mekândan ziyade yerin doğal, kültürel ve tarihi değerleriyle bütüncül algılanarak ve yerin hissedilerek sergilenmesini sağlayacak bir yaklaşımdır. Ekomüze, kültürel ve doğal değerleri ile yerinde ve tahribata uğratmadan korumak, gelişimini sağlamak, deneyimlemek ve gelecek nesillere aktarılmasını sağlamakta kullanılan bir araçtır. Ekomüze yaklaşımları sayesinde yerel halkın sahip olduğu kültürel değerlerin tanınması, korunması ve bu değerlerden gelir sağlayarak refah düzeylerinin artması sağlanacaktır.

Bu araştırmada, doğal ve kültürel miras değerleri nedeniyle 2012 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından kültür rotası ilan edilen, "yerin ruhu" kavramının hissedildiği, "İstiklal Yolu"nun turizm açısından önemli bir çekim noktası olma potansiyeline sahip olmasına rağmen tanıtım ve yerel kalkınma faaliyetlerinin zayıf olduğu bir bölge olarak göze çarpmasından dolayı bu güzergahın ve çevresinin ekomüze kavramının ön gördüğü kriterler açısından değerlendirilerek sahip olduğu miras değerlerinin ve çekici unsurlarının ortaya çıkarılması, korunması, sürdürülebilirliğinin sağlanarak gelecek kuşaklara aktarılması ve tüm bunlar olurken aynı zaman yerel halkın kalkınmasına katkı sağlanması bağlamında bir bütün olarak değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Çalışmada araştırma alanı olan İstiklal Yolu Kültür Rotasına ilişkin bölgenin sahip olduğu doğal, kültürel ve tarihi özellikleri ve bunların sunmuş oldukları fırsatlar göz önünde bulundurularak söz konusu değerlerin korunarak kullanılması ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik ekomüze kavramı kapsamında yaklaşım önerileri sunulmuştur. Yaklaşım önerileri, SWOT analizi temelinde ortaya konulan güçlü ve zayıf yönler ile fırsatlar ve tehditler doğrultusunda oluşturulmuştur.

Kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasında bir araç olan ekomüze kavramının "İstiklal Yolu" kültür rotasında

gerçekleştirilebilmesi için SWOT analizi temelinde ortaya konulan yaklaşım önerileri şu şekildedir:

- Rotaya ilişkin yerel ve bölgesel ölçekte ortak bir çalışma oluşturulmalı ve yapılacak çalışmalar bir bütün olarak değerlendirilmelidir.
- İstiklal Yolu'nun sahip olduğu tarihi ve kültürel miras değerleri öncelikli olarak ele alınarak planlama ve koruma çalışmaları bu temelde yapılmalıdır.
- Rota bulunan yerel değerlerden faydalanılmalı, var olan yerel temalar zenginleştirilerek doğal kaynak değerlerinin oluşturduğu peyzaj izleri ile yeni alternatifler oluşturulmalıdır.
- Yerel kimlik göz önünde bulundurularak yeni yerel kalkınma politikaları oluşturulmalıdır.
- Alternatif turizm türleri ön plana çıkarılmalı; kültür, doğa, spor vb. turizm faaliyetleri güçlendirilmelidir.
- Bölgenin sahip olduğu yerin ruhunun daha görünür ve hissedilebilir olması için alan bir bütün olarak değerlendirilmeli, bütüncül sunum ve tanıtım faaliyetleri yapılmalıdır.
- Yapılan çalışmaların sürdürülebilirliğinin sağlanması için yerel halkın olumlu dönüşlerinin önemi anlaşılmalı ve bu doğrultuda yerel katılımı sağlayacak bilgilendirme çalışmaları yapılmalı ve olumsuzluklar ön görülerek gerekli önlemler alınmalıdır.
- Güzergahın ulaşılabilirliği ile kolay ve doğru kullanılması için yenilikçi teknoloji kullanımları geliştirilmelidir.
- Altyapı sorunları (wc, çeşme vb.) giderilmelidir.
- Konaklama tesislerinin eksikliğinin yol açtığı sorun giderilmeli, geleneksel mimari dokuda yer alan yapılar konaklama alanları olarak kullanılmalıdır. Böylelikle hem ihtiyaçlar giderilecek, kültürel değerlerin sürdürülebilirliği sağlanacak ve yerel halkın istihdamı sağlanacaktır.
- Donatı elemanlarının eksikliği giderilmeli, yeni dinlenme alanları planlamalıdır.
- Rotanın başlangıç noktası olan İnebolu sahilinden başlanarak Küre Dağları Milli Parkı, Ersizlerdere Kanyonu ve Ilgaz Dağı Milli

Parkında yer alan yüksek noktalarda dokuyla uyumlu gözlem ve fotoğraf çekme noktaları oluşturulmalı, yöreye özgü bitki örtüsü ve yaban hayatı ile ilgili potansiyeller ortaya konularak yerel halk bilinçlendirilmeli ve böylelikle doğal kaynak değerleri ortaya çıkarılmalı ve farklı kullanımlara olanak sağlanmalıdır.

- Doğru bir planlama ile rotada yıl geneline yayılan bir kullanım oluşturulmalı,
- Güzergâh üzerinde yer alan tarihi alanlar, yapılar, manzara noktaları, doğal oluşum alanları gibi ögeler birliktelik içinde tasarlanmalı böylelikle tek düzelikten kurtarılmış tasarım çalışmaları yapılmalıdır.
- Rotanın yalnızca güzel vakit geçirmek gibi turistik kaygılarla değil ziyaretçilerin yerin ruhunu daha iyi hissetmesine ve bilincin arttırılmasına yönelik planlama çalışmaları yapılmalıdır.
- Yörede şu an harabe halde bulunan ve savaş yıllarında önemli rol oynayan yapıların onarımı yapılmalıdır. Örneğin; Üçoluk Karakol Binası, Askeri Fabrika Binası, tescilli köprüler vs.

''İstiklal Yolu'' kültür rotasında var olan doğal, somut ve somut olmayan miras değerlerinin korunarak çalışma alanının ekomüze odaklı sürdürülebilir bir destinasyon haline gelebilme potansiyelinin belirlenmesi, ekomüze ilkeleri ile miras kaynaklarına tam erişim, kontrol ve sahiplilik duygusunu pekiştirerek "yerin ruhu"na renk ve anlam kazandırılması için mevcut potansiyelin korunması, geliştirilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması aynı zamanda yörenin sosyal ve ekonomik açıdan kalkınmasının gerçekleşmesine katkı sağlanmasına yönelik yaklaşım önerileri sunulmuştur.

Ekomüzelerin sürdürülebilirlik anlayışı ile uygulamalarını gerçekleştirmesi, yerel halkı odak noktasına alan yapısı bölgenin sosyal, kültürel ve ekonomik gelişimine katkı sağlaması ve bütüncül koruma yaklaşımı sunması İstiklal Yolu Kültür Rotası'nın sürdürülebilir turizm ihtiyacını sağlayan bir model olarak öngörülmektedir.

KAYNAKÇA

Acar, V. (2017). Kültürel Miras Sürdürülebilirliği Açısından Farklı Bir Koruma Önerisi Ekomüzecilik: Aksaray İli Sultanhanı Örneği. Turan-Sam, 9(36), 702-706. DOI: 10.15189/1308-8041

Barnes, T. J. (2004). Placing ideas: genius loci, heterotopia and geography's quantitative revolution. Progress in Human Geography, 28(5), 565-595. doi:10.1191/0309132504ph506oa

Belen, N. (2019). Yerel Peyzajlar ve Tarihi Milli Parkların Korunması İçin Bir Yaklaşım ve Yöntem; Ekomüzeler. I. Ulusal Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Kongresi, Ankara.

Corsane, G. E., Davis, P. S., Hawke, S. K., and Stefano, M. L. (2008), Ecomuseology: a holistic and integrated model for safeguarding 'spirit of place'in the North East of England.

Çetinkaya Sönmez, D. M. Ve Erdoğan, E. (2021). Tarihi Kültürel Çevre Korumada Alternatif Yaklaşımlar Kapsamında Ekomüzeler. Mimarlık Planlama ve Tasarım Alanında Araştırma Ve Değerlendirmeler. Cilt II, Gece Kitaplığı, 237-259.

Çiçek, R. (2002). Milli Mücadele'de Batı Karadeniz. Türkler, Yeni Türkiye Yayınları, 15, 679-699, Ankara.

Doğan M. (2010). Ekomüze Odaklı Sürdürülebilir Destinasyon ve Gökçeada Üzerine Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: Çanakkale Onsekizmart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Erdoğan E. Ve Belen N. (2017). Yozgat İli Alişar Köyü'nün Ekomüze Kapsamında Değerlendirilmesi, II. Uluslararası Bozok Sempozyumu, Yozgat.

Eyce, N. (2011). Çağdaş Mimarlıkta Mekân, Yer ve Mekânsallık Tartışmaları – Cermodern Örneği. Gazi Üniversitesi, Ankara.

ICOMOS. (2008). Québec Declaration On The Preservation Of The Spirit Of Place. Retrieved from Québec.

Lin, C.-C., & Lockwood, M. (2014). Assessing sense of place in natural settings: a mixed-method approach. Journal of Environmental Planning and Management, 57(10), 1441-1464. doi:10.1080/09640568.2013.811401

Markeviciene, J. (2008). Genius loci and Homo Faber: A heritage-making dilemma. Paper presented at the 16th ICOMOS General Assembly and International Symposium: 'Finding the spirit of place – between the tangible and the intangible', Quebec, Canada. http://openarchive.icomos.org/id/eprint/85/

Norberg-Schulz, C. (1980). Genius Loci: Towards A Phenomenology Of Architecture. New York: Rizzoli.

Öztürk, S., Aydoğdu, A., (2012). Ilgaz Dağı Milli Parkı'nın Rekreasyonel Olanakları. I. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi, 12 – 15 Nisan 2012, s. 611 – 628, Antalya.

Passfield, R. W. (2005). Evaluating Authenticity: Reconstructed Timber Swing Bridges. IA. The Journal of the Society for Industrial Archeology, 31(2), 5-26. Retrieved from http://www.jstor.org/stable/40968698

Rifaioğlu M. N. Ve Şahin Güçhan N. (2008).Understandıng And Preservıng Spırıt Of Place By An Integrated Methodology In Hıstorıcal Urban Contexts.

Şen, G., Erkan Buğday, S., (2015). Kastamonu İlinde Çeşitli Statülerde Koruma ve Kullanma Amaçlı Belirlenmiş Alanlar. Kastamonu Üniv., Orman Fakültesi Dergisi, 15 (2), s. 214 – 230, Kastamonu.

Taşlıgil, N. (2020). Milli parklar arasında farklı bir örnek: İstiklâl Yolu Tarihi Milli Parkı . Türk Coğrafya Dergisi , (74) , 87-96 . DOI: 10.17211/tcd.685542

Tuna, A. Ve Erdoğan, E. (2013). Ekolojik Kültürel Turizm Aracı Eko Müzelerin Kültürel Peyzaj Açısından İrdelenmesi. Ormancılık Dergisi, 9 (2), 23-37.

Turan, R. (1999). Millî Mücadele Döneminde İnebolu-Kastamonu-Ankara Hattı. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi,15(44).693-701.Ankara.

UNESCO, 1960, Report on the International Campaign to Safeguard the Monuments of Nubia.

URL-1, https://kastamonu.ktb.gov.tr/TR-339263/milli-parklar-ve-korunan alanlar.html (Erişim Tarihi: 16.11.2023)

URL-2, https://cankiri.ktb.gov.tr/TR-242668/tarihi-istiklal-yolu.html (Erişim tarihi: 20.11.2023)

URL-3, https://www.inebolupostasi.com/inebolu/inebolu-turk-ocagi-istiklal-yolu-muzesi-ziyarete-acildi-h1998.html (Erişim Tarihi: 28.11.2023)

URL-4,https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/kastamonu/gezilecekyer/nebolu-turk-ocagi (Erişim Tarihi: 28.11.2023)

URL-5,https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/ismini-huzunlu-bir-hikayeden-alan-ersizlerdere-kanyonu-tabiat-parki-oldu-/2011287 (Erişim Tarihi: 18.11.2023)

URL-6 https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/kastamonu/gezilecekyer/ilgaz-daglari-mll-parki (Erişim Tarihi: 18.11.2023)

URL-7 https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/kastamonu/gezilecekyer/kure-daglari-mll-parki

Vecco, M. (2007). Economie Du Patrimoine Momunental. Paris: Economica.

Vecco, M. (2020). Genius loci as a meta-concept. Journal of Cultural Heritage, 41, 225-231. doi: https://doi.org/10.1016/j.culher.2019.07.001

Yakupoğlu, C. (2015). Selçuklulardan Bugüne Çankırı'nın Koçhisar Kazası Yaylakları ve Bunlara Konan Köyler. Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi 2 81-118.